

- WITKIEWICZ S.I.: Nowe formy w malarstwie i inne pisma estetyczne. Warszawa: PWN 1959.
- WITKIEWICZ S.I.: O realizmie i idealizmie. W: Pisma filozoficzne i estetyczne. T. 3. Oprac. B. Michalski. Warszawa: PWN 1977.
- WITKIEWICZ S.I.: Teoria czystej formy w poezji. W: A. LAM. Polska awangarda poetycka. Manifesty i protesty. T. 2. Kraków: Wydawnictwo Literackie 1969.
- WITKIEWICZ S.I.: Zagadnienie psychofizyczne. Pisma filozoficzne i estetyczne. T. 4. Oprac. B. Michalski. Warszawa: PWN 1978.
- WORONIECKI J.: U podstaw kultury katolickiej. Poznań: Naczelny Instytut Akcji Katolickiej 1935.
- ZNANIECKI F.: Społeczne role uczonych. Wybór wstęp, przekład z j. ang. i redakcja naukowa J. Szacki. Warszawa: PWN 1988.

ZMIERZCH ELIT – ZMIERZCHEM SENSU?
ELITARYZM W KONTEKŚCIE REFLEKSJI O KRYZYSIE KULTURY
W POLSKIEJ MYŚLI FILOZOFICZNEJ DWUDZIESTOLECIA

Streszczenie

Artykuł niniejszy podejmuje ważne zagadnienie związków między tezami o upadku (kryzysie) kultury Zachodu a koncepcją elit twórczych i ich rolą – w świetle polskiej myśli filozoficznej dwudziestolecia międzywojennego. Elitaryzm przejawia się w indywidualizmie Wincentego Lutosławskiego i Stanisława Ignacego Witkiewicza, w uniwersalizmie Jerzego Brauna, w katolickiej filozofii kultury Józefa Pastuszki oraz w myśli kulturo-socjologicznej Floriana Znanieckiego. Pogląd ten wiąże się z przypisaniem funkcji społecznej bądź artystycznej, często misji kulturalnej, wybitnym jednostkom. W dwudziestoleciu, wraz z pojawieniem się kryzysu kultury oraz zjawiska masowości, dostrzega się dwoistą rolę elit: pozytywną (kulturo- i osobotwórczą) i negatywną (destrukcyjną). Polscy filozofowie kultury nie ulegają presji pesymizmu i katastrofizmu, formułują prognozy i projektują kulturę przyszłości, próbując ustalić prawidłowe relacje między elitą a masami. W tym programie przezwyciężenia kryzysu upatrywać można misji elit, jak i poszukiwania nowego sensu kultury, podkreślającego jej pozytywny aspekt i silniejszy związek z życiem, także szerokich mas społeczeństwa polskiego w nowo odrodzonym państwie (idea uspołecznienia kultury).

Streszcila Bogumiła Truchlińska

Słowa kluczowe: elita, kryzys kultury, hierarchie wartości, masy, uspołecznienie kultury.

IS THE TWILIGHT OF THE ELITES A TWILIGHT OF SENSE?
ELITISM IN THE CONTEXT OF THE REFLECTION ON THE CRISIS OF CULTURE
IN THE POLISH PHILOSOPHICAL THOUGHT OF THE INTERWAR PERIOD

Summary

This article treats the important issue of the relationships between the theories of the fall (crisis) of Western culture and the concept and the role of creative elites—as reflected in the Polish philosophical thought of the interwar period. Elitism appears in the individualism of Wincenty Lutosławski and Stanisław Ignacy Witkiewicz, in the universalism of Jerzy Braun, in the Catholic philosophy of culture of Józef Pastuszka and in the socio-cultural thought of Florian Znaniecki. This view involves the assignment of a social or artistic function, and frequently, cultural missions, to prominent individuals. In the two decades, with the advent of the crisis of

culture and the mass phenomenon, we can notice the dual role of elites: a positive (cultural and personality forming) and negative (destructive) one. Polish philosophers of culture are not subject to the pressure of pessimism and catastrophism. They predict and design the culture of the future, trying to determine the proper relationships between the elites and the masses. We can see this program of overcoming the crisis as the elites' mission and the search for a new sense of culture. This search emphasizes a positive aspect of culture and a stronger relationship with life, also as regards the broad masses of the Polish community in the reborn country (the idea of socialization of culture).

Translated by Krzysztof Modras O.P.

Key words: elites, crisis of culture, hierarchies of values, masses, socialization of culture.